

top 10

1

Joke Hermen:
Melancholie van de onrust.
Stichting Maand van de Filosofie, 155 blz. € 4,95 (1)

2

Benedict Wells:
Het einde van de eenzaamheid.
Meulenhof, 304 blz. € 19,99 (-)

3

Yuval Noah Harari:
Homo Deus.
Thomas Rap, 444 blz. € 24,99 (-)

4

Joris Luyendijk:
Kunnen we praten.
Atlas Contact, 96 blz. € 5,- (2)

5

Mohamed El Bachiri en David Van Reybrouck:
Een jihad van liefde.
De Bezige Bij, 94 blz. € 7,99 (3)

6

Nicci French:
Zondagochtend breekt aan.
Ambo Anthos, 372 blz. € 19,99 (4)

7

Kassia St Clair:
Het geheime leven van kleuren.
Meulenhof, 324 blz. € 24,99 (-)

8

Yuval Noah Harari:
Sapiens.
Thomas Rap, 464 blz. € 15,- (-)

9

Nino Haratischwilli:
Het achtste leven (voor Briika).
Atlas Contact, 1280 blz. € 34,99 (-)

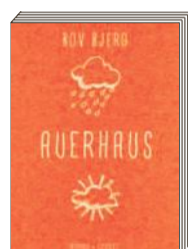
10

Wim Brands:
Verzamelde gedichten.
Van Oorschot, 524 blz. € 27,50 (9)

GEBASEERD OP DE VERKOOPCIJFERS VAN AFGELOPEN WEEK VAN BOEKHANDELS ATHENAEUM, SCHIMMELPENNINK (AMSTERDAM), DE GROENE WATERMAN (ANTWERPEN), PAAGMAN (DEN HAAG), VERKAAK (GOUDA),

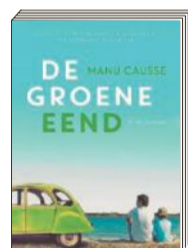
PAS VERSCHENEN

1

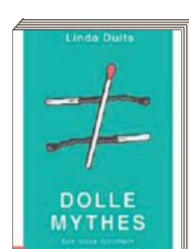
Bov Bjerg:
Auerhaus. Vert. uit het Duits door Anne Folkertsma Cossee, 220 blz. € 19,99

2

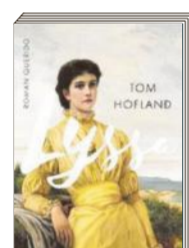
Manu Causse:
De groene eend. Vert. uit het Frans door Manik Sarkar Signatuur, 236 blz. € 19,99

3

Linda Duits:
Dolle mythes. AUP, 179 blz. € 17,95

4

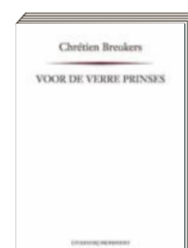
Tom Hofland:
Lyssa. Querido, 256 blz. € 18,99

5

Joodse Huizen
3: verhalen over vooroorlogse bewoners.
Gibbon, 288 blz. € 19,90

6

Chrétien Breukers:
Voor de verre prinses. Prominent, 84 blz. € 19,90

1 Indrukwekkend verhaal van **Bov Bjerg** (pseudoniem van de Duitse taalwetenschapper en politoloog Rolf Böttcher) over zes jongeren die niet meer thuis willen wonen en zich terugtrekken in het *Auerhaus*. De ik-persoon is 18 jaar, doet eindexamen en moet gekeurd worden voor militaire dienst. Hij besluit met zijn net uit het 'gesticht' ontslagen schoolvriend te gaan samenwonen om te voorkomen dat deze opnieuw een zelfmoordpoging doet. Er sluiten zich al snel vier anderen bij hen aan. Blowsen, stelen, slikken, voor elkaar koken, en vooral heel veel met elkaar praten. Met oudjaar is het huis afgeleden met bewoners uit de kliniek, de hele eindexamenklas van het gymnasium en de homoscène van Duitsland. Is die avond inderdaad de *final countdown*?

2 Op het eerste gezicht lijkt *De groene eend* van de Franse schrijver **Manu Causse** hét boek voor de 2CV-liefhebber: schakelen in de bergen, samen rijden met andere 2CV's. Maar dat valt tegen: het is een psychologische roman waarin personages zo langdradig worden geïntroduceerd dat het echte plot van een vader die zijn autistische zoon ziet opbloeien in de groene eend, erbij inschiet. Met te veel verwijzingen naar scènes uit films, zinspelingen op de actualiteit, valt het ware verhaal in duigen.

3 Veel beter geschreven en goed opgezet is het onderzoek van sociaal-wetenschapper **Linda Duits** naar wel of niet terecht verwijten aan het adres van de Tweede Golf feministen (Cisca Dresselhuys e.a.). Waren zij werkelijk humorloze, zeurende mannenhaters? Jonge feministen willen namelijk dat 'hun' feminisme hipper is dan die vorige stroom. Maar in plaats van je tegen die Tweede Golf af te zetten, schrijft Duits, kun je de standpunten van toen ook tot je nemen en proberen te verbeteren 'om valkuilen te vermijden'. Duits neemt in *Dolle mythes* vijf aannames vakkundig, verhelderend en met humor onder de loep.

4 'Met mijn wangen rood van opwinding vlucht ik als een dief in de nacht van het erf af: de bossen in, die mij als een groene mantel omhullen en mijn schuld bedekken'. In de debuutroman *Lyssa* van **Tom Hofland heeft de jonge luitenant Gaspar Szabó net hartstochtelijk gezoend met Lyssa, de vrouw van de gevreesde Viktor Boktani. Zijn vrienden verklaren Gaspar voor gek; als hij moet duelleren met Viktor zal zijn kop zeker rollen. Ziehier een introductie op het negentiende-eeuwse leven in het fictieve Mestopes: liefde, vriendschap maar ook de dood. Hofland slaagt in zijn opzet een ode te brengen aan de grote Russische schrijvers.**

5 Hoe zag het vooroorlogse leven van joodse families eruit in Nederland? In *Joodse Huizen* deel 3 wordt in 27 verhalen het relaas verteld van een turlalant, een voddendoer, een hoogleraar, een wiskundige, een kunstschilder, een huisarts, een leraar, een paraplumaker. Ontroerende verhalen om te lezen of om elkaar te vertellen, over bijvoorbeeld het blonde meisje Jansje van Staveken dat er, ook volgens de ambtenaar die een **J** in haar persoonsbewijs moet zetten, helemaal niet joods uitziet. Hij probeert haar te sparen door de stempel niet te zetten. Maar wanneer ze thuis ziet dat de **J** ontbreekt, gaat zij terug en sluit weer aan in de rij. Nu kan de ambtenaar er niet omheen. Zij overleeft de oorlog, gelukkig.

6 'Liefste Maanfontein, lieve Blooskoningin, lief Leesbeest, mooiste Onmoole.' In *Voor de verre prinses*, citaat van de 'meest romantische dichter' J. Slauerhoff (1898-1936) schrijft **Chrétien Breukers** aan een onbereikbare liefde, maar wel één die hem vroeg of hij haar wilde schrijven over zijn lievelingsgedichten in het Nederlands. Breukers maakte er een heel boek van en verbond gedichten van grote Nederlandse dichters niet alleen aan die liefde, maar ook aan elkaar.

Margot Poll

FICTIE BIJ DE FEITEN

Het gebeurt - eerst geleidelijk en dan plotseling

Iedereen wil graag speciaal zijn. Omdat de gedachte om niet bijzonder te zijn ondraaglijk is. Maar als iedereen uitzonderlijk is, wordt de uitzondering norm en is het banaal om speciaal te zijn. Dan is het pas echt speciaal te zijn. Dan is het pas echt bijzonder om normaal te zijn. Iedereen wil graag dat dingen die gebeuren betekenis hebben, omdat de gedachte dat dat niet zo is, nog ondraaglijker is dan het besef doorsnee te zijn. Dus als een verre vriend belt terwijl je net aan hem zat te denken, is dat een bewijs voor het feit dat jij bijzonder bent en zijn telefoontje met de kracht van je gedachten hebt gevoeld of afgedwongen. Desgewenst kun je daar nog aan toevoegen dat dit soort dingen jou heel vaak overkomt. Typisch is dat.

Ik dacht dat ik bijzonder was omdat ik de enige op aarde ben die deze telepathische *superpowers* moet ontdeken uitzonderlijk is, wordt de uitzondering norm en is het banaal om speciaal te zijn. Dan is het pas echt speciaal te zijn. Dan is het pas echt bijzonder om normaal te zijn. Iedereen wil graag dat dingen die gebeuren betekenis hebben, omdat de gedachte dat dat niet zo is, nog ondraaglijker is dan het besef doorsnee te zijn. Dus als een verre vriend belt terwijl je net aan hem zat te denken, is dat een bewijs voor het feit dat jij bijzonder bent en zijn telefoontje met de kracht van je gedachten hebt gevoeld of afgedwongen. Desgewenst kun je daar nog aan toevoegen dat dit soort dingen jou heel vaak overkomt. Typisch is dat.

Ik heb het citaat overgeschreven met het idee het aan u voor te leggen op deze plek en daar mijn overlegging aan toe te voegen dat veel dingen zo gaan, op twee manieren, eerst

Tot mijn spijt moet ik concluderen dat ik net zo banaal ben als het grote gros der uitzonderlijken

geleidelijk en dan plotseling. Zo gaan relaties uit. Veel meer valt er meestal niet over te zeggen, hoewel we geneigd zijn om er veel meer over te

zeggen omdat we graag willen geloven dat de manier waarop onze relatie uitgang uniek is en betekenisvol. Maar daarover wilde ik het niet hebben.

Eigenlijk wilde ik schrijven over het grootste gevaar dat onze democratie bedreigt en laten zien hoe het populisme, dat we ook fascisme kunnen noemen, aan de macht komt om de democratie op te heffen: eerst geleidelijk en dan plotseling. Het leek mij een gepast onderwerp in de week van Dodenherdenking en Bevrijdingsdag.

Maar toen las ik afgelopen dinsdag een artikel in deze krant in de rubriek met wetenschappelijke antwoorden op alledaagse vragen, dat ditmaal ging over de kwestie waarom

schoenveters vanzelf losgaan. Over dit 'catastrofale knooppalen' werd gezegd dat het als volgt plaatsvindt: 'Gradually, then suddenly.'

Daarom verander ik het onderwerp van deze column en citeer ik Bassem Youssef, de Egyptische tv-komiek, die in de documentaire *Tickling Giants* terugblik op de korte periode dat hij een satirisch programma kon maken voordat hem, eerst geleidelijk en toen plotseling, door de autoriteiten de mond werd gesnoerd. Hij zegt niet dat de geschiedenis zich herhaalt, maar dat zij een voorbeeld blijft van wat zou kunnen gebeuren. Hij bedoelt dat dat hoopvol is.

Ilya Leonard Pfeiffer

BOEK VAN DE WEEK

'Liever blijf ik laagbijdegronds'

WIM BRANDS (1959-2016)
Hij meed dikke woorden en gaf zijn associaties ruim baan. Brands' dichtwerk is voorbeeldig bezorgd.

Door onze medewerker **Arie van den Berg**

'Stel nooit een vraag waarop je het antwoord al weet.' Dat was het adagium van Wim Brands als interviewer. De stelregel stond garant voor oprechte nieuwsgierigheid, en die bepaalde de kwaliteit van Brands' radio- en tv-programma's. Dat hij ook gedichten schreef was niet algemeen bekend. In de poëzie leek hij jarenlang op de achterste rij te zitten, als 'een jongen tevreden dat niemand / wat hij maakt zal zien en horen'. Zo omschreef hij het zelf monkelend bedeesd in een van zijn vroegste verzen. Die bescheidenheid was onterecht, blijkt nu uit de kloek bundeling van zijn *Verzamelde gedichten*. Ook daarin stoelt de kwaliteit op een volstrekt open blikveld.

Bij leven nemen dichters vaak afstand van hun beginwerk. Ik vraag me dan ook af of Wim Brands zelf zijn debuutbundel *Inslag* (1985) zou hebben opgenomen. De samenstelling van zijn verzameld dichtwerk was in handen van Monique Edelschaap en Thomas Verbogt, en zij kozen voor een overzicht van alle bundels en een ruime keuze uit de ongebundelde gedichten. Ook in die laatste afdeling zitten gedichten waarvan je kunt betwijfelen of Wim Brands (1959-2016) ze zelf nog zou hebben uitverkoren. Er was immers ook een reden waarom ze niet werden gebundeld. Maar laat geen misverstand rijzen: de samenstellers hebben het werk voorbeeldig bezorgd. Daardoor is de ontwikkeling van Brands' dichterschap nauwelijktend te volgen.

Kenmerkend is de 'zoekende' stijl. De verzen zijn als het ware tastend geschreven, wat het verloop onvoorspelbaar maakt. Daarbij was Brands geen associatieve te wild - maar hij verwierp het hoogdravende, meed dikke woorden. In zijn eerste bundel al formuleerde hij dat als credo in het gedicht 'Poëzie'.

Ik haat de dweper die over de maan dat rustpunt hoog aan de hemel schrijft

Liever blijf ik laagbijdegronds

Registreer hoe een gespierde zwemmer naar de weerspiegeling duikt

Het besef dat de maan dan niet hetzelfde blijft

ILLUSTRATIE PAUL VANDER STEEN

Zo losjes was Brands niet altijd, maar ook in zijn andere gedichten is de toon toch constant relativierend. En steevast ook worden er raadsels getoond en vragen gesteld, niet beantwoord.

Vanaf *Hoger dan de dakgoot* (1993) wordt het werk bij tijden verhalend. Breeduit in de cyclus 'Een oog toe in de rimboe: een vertelling' in *Zwemmen in de nacht* (1995). Van 7 uur 54 tot 0 uur 7 beschrijft die achtde reeks een schijnbaar willekeurige dag in het bestaan van een lyrische 'hij'. De vertelling laat zich echter niet samenvatten, en dat is vaak zo in de verhalende poëzie van Wim Brands. Daarin gelden, denk ik, dezelfde principes als in de kijkkastjes van Joseph Cornell en de 'storyboxes' van Len Shelley. Brands verwijst naar beiden in zijn poëzie, en zoals in hun doosjes is het raadsel in zijn verzen belangrijker dan de plot. Dat bevestigt, aan het eind van de verzamelbundel, zijn prozagedicht 'Alsof ze samen waren, wat verdween'. In een van de zestien 'vuurstenen' daarvan beschrijft hij hoe hij als hij in bed lag soldaten door de dorpsstraat hoorde lopen. 'Ze spraken Frans. Ze spraken luid want ze waren moe en op weg naar de stad over het water / De grootvader van de grootvader had ze gezien, het waren soldaten van Napoleon. Hij had geprobeerd met ze te praten. Het verhaal werd vaak verteld, daarom kon de jongen de soldaten nog steeds zo goed horen.'

Dat de lichtvoetigheid in Brands' oeuvre verraderlijk is behoeft geen betoog. Het werk toont het zelf op alle fronten. Verwondering en mededogen klinken tussen de regels door, en dikwijls zet de werkelijkheid de droom een hak. Steeds ook is er het verleden, dat telkens weer verwerking vraagt. De vader speelt daarin een onontkoombare rol. De werking daarvan heeft Brands schijnbaar argeloos trefzeker verwoord in 'De jas':

Maar eerst is er een oude jas Nu hangt hij aan de kapstok, binnenkort wordt hij verbannen naar het hok.

En eerst is er een avond waarop ik aarzel naar buiten te gaan. Buiten is het koud. In gedachten trek ik voor het eerst

die oude jas aan. Ik ben alleen op straat. Wie had dat durven hopen. Ik kijk in de ruiten en zie

voor het eerst mijn vader in deze stad lopen. 'Waar ga je heen?' 'Nergens heen.' 'Dan gaan we dezelfde kant op.'

Zo simpel kon Wim Brands het onder woorden brengen, maar de eenvoud kwam vast niet vanzelf. Uitgeverij Van Oorschot zette drie sterren op het omslag van zijn *Verzamelde gedichten*. Dat is te zuinig, vind ik. Brands was meer dan een vaardige taalsmid.

Wim Brands:
Verzamelde gedichten.
Van Oorschot, 522 blz. € 27,50

Wim Brands was een verdienstelijk dichter, voor wie het raadsel, en niet de plot, belangrijk was.

De giraffe komt van Neptunus. Hij daalde af op een lange, snelle roltrap.

De giraffe kan goed dansen. Vraag alleen nooit naar de naam van een dans, dan wordt hij boos.

De giraffe is overigens ook verantwoordelijk

voor negentig procent van wat we in spiegels zien.